

* Een foto van de Kleine Staat in de jaren twintig. Links op de foto Hotel Continental, de bakermat van het schaken in Limburg.

Schaken in Maastricht gaat terug naar 1911

Zoals bekend is de Maastrichtse Schaakvereniging MSV, opgericht in 1920, de oudste schaakvereniging van Limburg. Dat wil zeggen: de oudste nog bestaande vereniging. In de periode tussen 1911 en 1915 heeft er al een schaakclub bestaan in Maastricht. Deze club was aangesloten bij de Nederlandsche Schaakbond. In feite betrof het een rechtstreekse voorganger van MSV. Een erelid van wat wel de Eerste Maastrichtsche Schaakvereniging wordt genoemd is in de statuten van MSV óók opgenomen als erelid. Daarbij werden diverse leden van de Eerste Maastrichtsche Schaakvereniging later lid van MSV.

De voorganger van MSV is in zijn korte bestaan van drieënhalve jaar maar liefst vier keer van clublokaal veranderd.

Vermoedelijk is de club ter ziele gegaan in verband met de Eerste Wereldoorlog. Archiefmateriaal van de bewuste club is er niet. Er is alleen iets over terug te vinden in het oudste document van MSV, een schrift uit de periode 1920-1937. Dat schrift begint met de 'ledenlijst van de Eerste Maastrichtsche Schaakvereniging (1911-1915)'. Op die lijst staan elf namen, waarvan sommigen zonder voorletter. Het heeft er de schijn van dat deze namen zijn opgeschreven door iemand die zijn geheugen na vijf jaar eens wilde opfrissen. Sommige namen zijn verkeerd gespeld. Bovendien heeft de Eerste Maastrichtsche Schaakvereniging veel meer dan elf leden gehad. Een en ander is op te maken uit de Schaakrubriek die vanaf januari 1912 iedere twee weken verscheen in de Limburger Koerier. Daarin is veel informatie terug te vinden over Limburgs allereerste schaakclub.

Op vrijdag 8 december 1911 meldde de Limburger Koerier dat die avond een groep

schaakliefhebbers bijeen zou komen in de bovenzaal van Hotel Continental aan de Kleine Staat 20. Daags daarna kon de krant berichten dat tijdens de openingsvergadering was besloten tot oprichting van de Maastrichtsche Schaakvereniging. Men zou voortaan iedere maandagavond schaken in de bovenzaal van Continental.

Bij de Nederlandsche Schaakbond waren op dat moment bijna vijftig verenigingen aangesloten, waarvan enkele in de overzeese koloniën. De Maastrichtsche Schaakvereniging was de eerste Limburgse club die zich aansloot. In het bondsblad van februari 1912 (de Schaakbond werd toen overigens NSB genoemd, die afkorting was indertijd nog onschuldig) staat het bestuur van de Maastrichtsche Schaakvereniging vermeld. Voorzitter Dr. A.H.E. Lahaye (1880) was civiel ingenieur en leraar aan de Hogere Burger School. Van vice-voorzitter J.H. Goud is alleen bekend dat hij indertijd woonde aan de

Parallelweg 143 in Wijck. Hij was tevens corresponderend lid van de Schaakbond. Secretaris was F.J. van der Tak, een leraar aan de HBS. Penningmeester J.F.G. Swemle, van hem is alleen bekend dat hij aan het 'Lage Kanaal' woonde. J.L. Kersten was commissaris van de nieuwe vereniging. Deze Joseph Louis Kersten (1892-1938), omstreeks 1911 werkzaam als bankbeambte, is een van de steunpilaren van de club geworden. Andere leden waren A. Hustinx van de Provinciale Griffie, de analist N. van der Gugten, A. Schoonlingen (een opzichter van de Staatsspoorwegen), de makelaar E. Hollman, de leraar A. Kooyman, de arts L. Nijst, advocaat A. Wijnans, kantoorbediende J. Gemmeke, kopergraveerder M. Hul, boekhouder C. Bekink, priester T. Kannegieter, verder J. Beckers, P. Huveneers, Dr. Frank en ene Niesten. Deze personen waren niet allemaal vanaf het begin lid, maar zijn tussen 1911 en 1915 kortere of langere tijd aangesloten geweest bij de club. Volgens de schaakrubriek in de Limburger Koerier zijn ook vrouwen lid geweest. Wat dat betreft is alleen de naam van mejuffrouw H. Hustinx een keer genoemd.

Op 9 februari 1912 verscheen voor het eerst de 'Schaakrubriek' in de Limburger Koerier. Goud was de redacteur. In deze rubriek, die de daarop volgende vijf jaar iedere twee weken zou verschijnen, stond altijd een schaakprobleem en een partij. Het schaakprobleem, meestal mat in twee, was soms overgenomen uit een ander blad, soms was het gecomponeerd door iemand van de Maastrichtse Schaakvereniging (J.L. Kersten, J. Gemmeke, M. Hul). De besproken partijen gingen vrijwel altijd tussen grootmeesters. Namen als Tarrasch, Marshall, Aljechin, Schlechter, Tartakower en Capablanca doken regelmatig op. Enkele keren werden partijen van Maastrichtenaren besproken. Af en toe is in de

rubriek iets terug te vinden over de activiteiten van de Maastrichtse Schaakvereniging. Zo vernemen we dat de club reeds in maart 1912 verhuist naar de bovenzaal van de Momussociëteit aan het Vrijthof. De contributie van de club bedroeg een rijksdaalder. In april had de club volgens het bondsblad 25 leden. Die speelden alleen een onderlinge competitie. De Maastrichtse Schaakvereniging nam niet deel aan een externe competitie. Geen wonder, want in heel Limburg was verder niet één schaakclub. Wel heeft de club in haar korte bestaan twee keer een toernooi georganiseerd. Dat gebeurde voor het eerst op zondag 12 mei 1912 in de bovenzaal van de Momus. Het was een warme dag, vandaar dat de opkomst van 23 deelnemers 'bevredigend' werd genoemd. Inschrijving voor deze 'propagandawedstrijd onder auspiciën van de NSB' bedroeg een kwartje. Er werd gespeeld in drie klassen van verschillende speelsterkte. Wedstrijdleader J.H. Goud legde beslag op de eerste plaats in de eerste klasse. Aan de uitslagenlijst is te zien dat de meeste deelnemers uit Maastricht kwamen.

In september 1912 nam Goud afscheid van de club wegens verhuizing naar Utrecht. Hij kreeg een kristallen vaas aangeboden en werd benoemd tot erelid. Bij zijn afscheid gaf Goud een simultaan. Hij won acht partijen, speelde één keer remise en verloor één keer. De schaakrubriek in de Limburger Koerier werd voortaan verzorgd door J.L. Kersten, die tevens 'corresponderend lid van den N.S.B. voor Limburg' werd. Pas in augustus 1913 wordt in de rubriek weer iets vernomen over de club. Men is van plan in september te starten met een 'onderlingen winterwedstrijd', waarbij kunstvoorwerpen als prijzen zullen worden uitgedeeld. Uit de volgende passage is op te maken dat de club in 1913 niet veel leden had. 'Waarschijnlijk zullen de deelnemers in één groep

ingedeeld worden en zal ieder tegen iedereen partij te spelen hebben. Om het verschil in speelsterkte op te heffen, zullen de spelers eener hoogere klasse aan hun tegenpartij pion en zet of zelfs een paard voorgeven.' Een dergelijk systeem was indertijd courant. Zo heeft Goud in 1917 een tweekamp gespeeld tegen Dr. Olland, de beste schaker van Utrecht. Goud kreeg steeds een pion en een zet voorsprong maar verloor desondanks de match.

Op zondag 9 november 1913 hield de Maastrichtse Schaakvereniging voor de tweede keer een toernooi. Er werd gespeeld in vier klassen van aflopende speelsterkte. Deelname was aanzienlijk duurder dan bij het vorige toernooi. Bondsleden betaalden een gulden, niet-bondsleden een gulden vijftig. Iedere deelnemer speelde drie partijen, die maximaal tweeënhalf uur mochten duren. 'Als prijzen worden voor elke groep uitgelooft een zilveren bondsmedaille of kunstvoorwerp alsmede diploma voor den 1en prijswinnaar, een bronzen medaille of kunstvoorwerp voor den 2en prijswinnaar. Voor den best gespeelde partij wordt een verguld zilveren medaille uitgelooft.' Van de 32 personen die zich vantevoren hadden aangemeld kwamen er uiteindelijk slechts 19 opdagen. J.H. Goud won de eerste prijs in hoofdklasse A, wedstrijdleader J.L. Kersten won de eerste prijs in hoofdklasse B.

Daarna wordt het stil rond de Maastrichtse Schaakvereniging. De schaakrubriek meldt alleen nog drie verhuizingen. In januari 1914 verkast men naar Hotel L'Empereur, gelegen tegenover het in aanbouw zijnde station. Vier maanden later verplaatst de schaakclub haar activiteiten naar café-restaurant Du Casque aan het Vrijthof. In maart 1915 keert de club terug naar haar eerste onderkomen: Hotel Continental aan de Kleine Staat. Kersten gaat door met

zijn schaakrubriek tot juli 1917, maar over de Maastrichtsche Schaakvereniging wordt niets meer vernomen. Aangezien het oudste document van MSV begint met de mededeling dat de Eerste Maastrichtsche Schaakvereniging heeft bestaan tot 1915, lijkt het aannemelijk te veronderstellen dat de club is opgeheven in de zomer van dat jaar. Al kan naar de oorzaak slechts worden gegist, het ligt voor de hand dat de oorlogssituatie een rol heeft gespeeld. In 1915 was Kersten 23 jaar oud, voorzitter Lahaye was 34, J. Gemmeke was 31, A. Hustinx was 28. De club had jonge leden, dus zullen er een aantal onder de wapenen zijn geroepen. Wat Kersten betreft: hij schreef op 6 juli 1917 voor de laatste keer een schaakrubriek in de Limburger Koerier. Daarna verdween de rubriek. Kersten vertrok op 12 oktober naar Danzig. Is hier het Poolse Gdansk bedoeld? Hoe het ook zij, op 10 februari 1919 keerde Kersten kortstondig terug in Maastricht. Op 12 augustus van dat jaar vertrok hij naar Amsterdam.

Er vanuit gaand dat de Eerste Maastrichtsche Schaakvereniging in juli 1915 definitief haar activiteiten staakte, dan heeft het schaken in Maastricht precies vijf jaar stil gelegen. Op dinsdag 13 juli 1920 is in de Limburger Koerier het volgende te lezen: 'Nu de wereldoorlog met zijn bruto geweld weder tot het verledene behoort, en de volkeren uit hun oorlogsroes zijn ontwaakt; nu de rede weder aan het woord is en het menschedom boven het materialisme van de oorlogsjaren tracht te verheffen, herleeft ook de belangstelling voor de schaakkunst. [...] Ook in onze stad deed zich de invloed van deze gebeurtenissen gelden, en voelden de beoefenaars van het koningsspel behoefte om met elkander in contact te komen en eene vereniging op te richten, welke zich ten doel stelt het schaakleven in Maastricht te bevorderen. Een voorloopige bespreking had zaterdag [10 juli] plaats in Hotel Continental, Kleine Staat,

waarbij in beginsel tot oprichting van een schaakclub werd besloten. A.s. vrijdag 16 dezer zal te 8 ure in de bovenzaal van genoemd hotel de eerste speelavond gehouden worden. [...] Aanmeldingen voor het lidmaatschap en voor het deelnemen [...] zijn te richten aan den secretaris van het voorloopig bestuur, dhr. J.H. Briels, commies der posterijen en telegrafie, Tongerscheweg 44.'

In dit artikel wordt voor het eerst melding gemaakt van het bestaan van het huidige MSV. In het boekje dat in 1995 verscheen ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van MSV staat vermeld dat de club tussen 1920 en 1960 speelde in Hotel de L'Univers aan de Kleine Staat. Uit bovenstaand artikel blijkt echter duidelijk dat MSV is begonnen in Continental, het onderkomen waar ook de voorganger actief was geweest. Hotel de L'Univers was aan de Kleine Staat 12, Hotel Continental vier deuren verderop, aan de Kleine Staat 20 (naast de Grand Bazaar, het huidige V&D). Continental is pas in 1936 gesloten. In het gebouw werd toen Het Kousenhuis geopend. Anno 2001 bestaat die winkel nog steeds. Dus wie de bakermat van het Limburgse schaken wil bezoeken: ga een kijkje nemen in Het Kousenhuis aan de Kleine Staat in Maastricht. Op de bovenetage van dat gebouw is het allemaal begonnen.

MSV werd in 1920 opgericht door J.H. Briels en F.J. van der Tak. Laatstgenoemde was ook lid geweest van de vroegere Maastrichtsche Schaakvereniging. Van de voorganger zijn ook L.Nijst, J. Gemmeke, A. Hustinx en N. van der Gugten vroeger of later toegetreten tot MSV. J.L. Kersten, die in 1919 was vertrokken naar Amsterdam, is nooit actief lid geweest van MSV. Wel gaf hij op 20 november 1920 een simultaan in de bovenzaal van de Momus. Alleen Dr. Bingen wist hem te verslaan. Verder waren er twee

remises. Kersten staat vermeld als erelid van MSV. Al is niet bekend bij welke gelegenheid hij tot erelid is benoemd, het ligt voor de hand te veronderstellen dat dat op 20 november 1920 is gebeurd. Kersten heeft zijn erelidmaatschap ongetwijfeld gekregen vanwege zijn activiteiten voor de vroegere Maastrichtsche Schaakvereniging en voor de periode van bijna vijf jaar waarin hij de rubriek in de Limburger Koerier verzorgde.

Resumerend:

- MSV begon haar activiteiten in hetzelfde lokaal waar de (eerste) Maastrichtsche Schaakvereniging vijf jaar eerder voor het laatst speelde, namelijk Hotel Continental aan de Kleine Staat 20.
- Een van de oprichters van MSV, F. J. van der Tak, was oud-bestuurslid van de (eerste) Maastrichtsche Schaakvereniging.
- Twee leden van de (eerste) Maastrichtsche Schaakvereniging zijn benoemd tot erelid van MSV, terwijl ze nooit actief zijn geweest voor MSV.
- Minimaal vijf leden van de (eerste) Maastrichtsche Schaakvereniging zijn ook actief lid geweest van MSV.
- MSV betekent Maastrichtsche Schaakvereniging, dezelfde naam als de voorganger.

Conclusie:

In feite is het huidige MSV al op 8 december 1911 opgericht. De club heeft haar activiteiten (vermoedelijk wegens oorlogsomstandigheden) enige tijd moeten staken, maar is daarna gewoon voortgezet of heropgericht.

Als eerbetoon aan J.H. Goud en J.L. Kersten, de eerste ereleden in de geschiedenis

van het Limburgse clubschaken, zijn hieronder twee partijen geplaatst die de heren tegen elkaar speelden. Daarvoor gaan we negentig jaar terug in de tijd.

De eerste partij werd gepubliceerd in de Limburger Koerier van 17 mei 1912. De redactie van de schaakrubriek werd toen nog gevoerd door J.H. Goud. Het commentaar bij de partij is van Goud.

Goud-Kersten, 12 mei 1912 te Maastricht ter gelegenheid van de propagandawedstrijd. Spaansche partij.

1.	e4	e5
2.	Pf3	Pc6
3.	Lb5	Pf6
4.	0-0	Pxe4
5.	d4	Le7
6.	dxe5	0-0

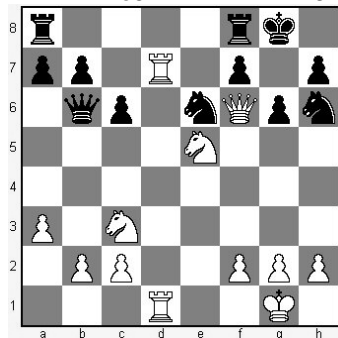
Hier was d5 de aangewezen zet. Zwart komt nu eenigszins in de verdrukking.

7.	Dd5	Pc5
8.	a3	Pb8!
9.	Ld3	c6
10.	Dd4	Pe6
11.	De4	g6
12.	Lh6	Te8
13.	Pc3	d5
14.	exd6 ep	Lxd6
15.	Lc4	Pd7
16.	Tad1	Pdc5
17.	De3	Pg7!

Gaat de dame nu naar d4, dan volgt Pf5.

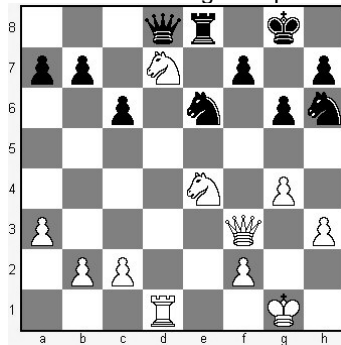
18.	Dg5	Dc7?
- Zwart heeft zich tot nu toe uitstekend verdedigd en het positievoordeel van wit is tot een minimum teruggebracht. Hier had echter Le6 moeten geschieden.

19.	Df6	Pf5
20.	Txd6	Pxh6
21.	Tfd1	Le6
22.	Lxe6	Pxe6
23.	Td7	Db6
24.	Pe5	Tf8

25.	g4!	Tad8
26.	h3	Txd7
27.	Pxd7	Dd8
28.	Pe4	Te8
29.	Df3	

en zwart geeft op.

Op 13 september 1912 stond opnieuw een partij tussen Goud en Kersten in de schaakrubriek van de Limburger Koerier. Inmiddels had Kersten de redactie van de rubriek overgenomen. Het zal niemand verbazen dat deze partij werd gewonnen door Kersten. Hij geeft ook commentaar bij de partij.

Morphy verdediging in de Spaansche partij.

Wit: J.Goud. Zwart: J.Kersten

1.	e4	e5
2.	Pf3	Pc6
3.	Lb5	a6

Deze zet wordt tegenwoordig meer gespeeld dan Pf6, daar dikwijls met gunstig gevolg b5 kan volgen.

4.	La4	Pf6
5.	0-0	Pxe4
- Door Schlechter en Tarrasch aanbevolen.

6.	d4	b5
7.	Lb3	d5
8.	dxe5	

Beter dan a4, hetgeen vroeger veel gespeeld werd, doch door Schlechter in zijn match tegen Lasker weerlegd is geworden.

8.	...	Le6
9.	c3	Lc5
10.	Pbd2	

Tegenwoordig speelt men hier wel Dd3, de zet is echter nog niet geheel onderzocht.

10.	...	0-0
11.	Lc2	f5
12.	Pb3	Lb6
13.	Pbd4	Pxd4
14.	Pxd4	Lxd4
15.	cxd4	

Zwart is wel tot dezen afruil verplicht daar anders het witte

paard een te sterke positie inneemt.

15.	...	f4!
16.	f3	Pg3!
17.	Tf2?	

De juiste zet is Te1. Het paard nemen is gevaarlijk wegens fxg3 met volgend Dh4.

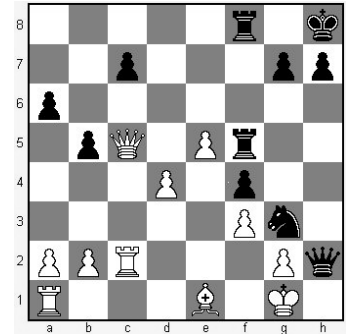
17.	...	Dh4
18.	Dd3	Lf5
19.	Db3	Lxc2
20.	Dxd5+	Kh8
21.	Txc2	Tad8
22.	Dc5	

Op hxg3 volgt Dxd3, 23. De4 Txd4 en wit mag de toren niet nemen wegens remise door eeuwig schaak.

22.	...	Tf5

Op 22. Pe4 zou wit het paard niet mogen nemen, doch speelt kalm Db4.

23.	Ld2	Tdf8
24.	Le1??	Dxh2+!!

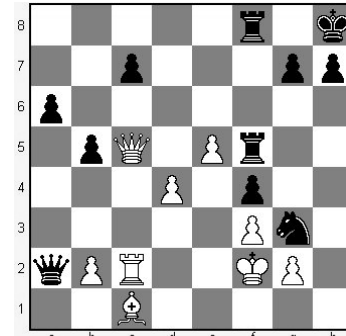

25.	Kf2	

De dame mag niet genomen worden wegens mat in drie zetten.

25.	...	Dh1
26.	Ld2	
- Noodzakelijk om het mat te voorkomen.

26.	...	Dxa1
27.	Lc1	Dxa2

en na nog tien zetten geeft wit op.

Tekst : Frank Jansen